

UMEÅ UNIVERSITET

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Ert dnr: U2025/00630

Yttrande över betänkandet Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande SOU 2025:19

Utbildningsdepartementet har anmodat Umeå universitet att yttra sig över betänkandet "Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande" SOU 2025:19.

Sammanfattning

Umeå universitet

- ställer sig som helhet bakom utredningens uppfattning om en syn på kunskap där fokus är vetenskaplighet och att grundläggande kunskaper är viktigt. Däremot ställer sig lärosätet sig inte bakom den problembild som beskrivs i avsnittet om "synen på kunskaper som rörliga, relativa eller subjektiva är problematisk".
- ställer sig tveksamt till de formuleringar i betänkandet som indikerar att eleverna är "bärare av de problem och beteenden" som de uppvisar i skolan. Skolan behöver framförallt kartlägga och justera omgivande lärmiljö för att kunna möta de behov som finns.
- menar att de två etablerande begreppen *pedagogiskt ledarskap* och *rektors ansvar att leda den pedagogiska verksamheten* bör finnas med även i läroplanstexten.
- ser positivt på att grundskolans läroplaner är vägledande, men de får inte bli styrande för *hur* lärare ska undervisa.
- välkomnar att praktisk-estetiska ämnen särskilt uppmärksammas i betänkandet och delar åsikten att dessa ämnen har ett egenvärde. Däremot ställer sig inte universitetet bakom förslaget om att tona ned reflektion och analys i dessa ämnen. Dessa förmågor är viktiga, inte minst för att kunna tolka de bilder som omger oss för att eleverna ska bli förberedda att verka i ett demokratiskt samhälle.
- är positiva till att principer för kursplaner i svenska och svenska som andraspråk kan påminna om varandra. Däremot är det viktigt att beakta att elever med svenska som andraspråk kan behöva *annat* stöd i läsinlärning än elever med svenska som modersmål.

Övergripande synpunkter

Nedanstående synpunkter utgår från de angivna avsnitten i betänkandet.

1.3 Förslag till förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet.

I utredningen framkommer att rektors ansvar för den pedagogiska verksamheten föreslås att stärkas, vilket exempelvis framgår av författningsförslagen. Umeå universitet ser det som olyckligt att varken rektors pedagogiska ledarskap eller rektors ansvar att leda den pedagogiska verksamheten nämns i

UMEÅ UNIVERSITET

punkt 4.1 eller i avsnitt 4.7. De två begreppen är väl etablerade i skollag, andra styrdokument och skolaktörers yrkesspråk. Ett etablerat språkbruk bör behållas och uttrycken pedagogiskt ledarskap och rektors ansvar för att leda den pedagogiska verksamheten bör därför finnas med även i läroplanstexten.

4.1.3 Synen på kunskaper som rörliga, relativa eller subjektiva är problematisk

Umeå universitet ställer sig som helhet bakom utredningens uppfattning om en syn på kunskap där fokus bör vara vetenskaplighet liksom att värdet av grundläggande kunskaper är viktigt. Däremot ställer sig universitet delvis frågande till den problembild som framställs i betänkandet avseende synen på kunskap. Även om kunskaper kan ses som objektiva behöver skolan ge eleverna goda förutsättningar i lärmiljön för att de ska kunna tillgodogöra sig dem. Betänkandets förslag om fokus på kunskapsinnehåll riskerar enligt lärosätet att underskatta vikten av adekvata omständigheter för att kunna förmedla och förankra detta innehåll.

4.2.3 Bestämmelserna om stöd ska förändras för att undvika överkrav på anpassning av undervisningen.

I betänkandet finns återkommande formuleringar om att elever "har svårigheter att delta i undervisningen", "har svårigheter att följa undervisningen" Umeå universitet uppfattar att sådana formuleringar indikerar att det är eleven som äger problemen. Det går inte att bortse ifrån att elever uppvisar svårigheter av olika slag i skolan, men lärosätet menar att skolan framför allt behöver kartlägga och justera i den kringliggande lärmiljön för att på så vis möta elevernas behov på individ- och gruppnivå. Enligt Umeå universitet riskerar ett sådant synsätt att bidra till en ökad exkludering av elever i behov av stöd.

I vissa delar av betänkandet framstår resonemangen som grundade mer i allmän samhällsdebatt än i systematiskt granskade vetenskapliga studier. Formuleringar som "forskning visar", "vetenskapligt stöd" och "det finns kunskap om..." förekommer återkommande, utan att det specificeras vilka vetenskapliga källor eller studier som avses. För att kunna ta välgrundad ställning till utbildningspolitiska förändringar av denna art krävs ett tydligare och mer transparent forskningsunderlag, där källors vetenskapliga status och tillämpning redovisas öppet. Umeå universitet efterlyser därför att kommande analyser inom detta område tydliggör vilken typ av kunskap som åberopas, exempelvis om den är empiriskt prövad, normativ, erfarenhetsbaserad eller policybunden.

5.4.5 Undervisningsstrategier

Av betänkandet framgår att undervisningsstrategier ska vara ämnesspecifika och omfatta respektive stadium och i förekommande fall årskurs. Undervisningsstrategierna förväntas besvara frågan om vilka prioriteringar som läraren ska ta hänsyn till vid planering och genomförande av undervisningen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet: "Strategierna ger vägledning om hur läraren ska gå tillväga i planeringen och genomförandet av undervisningen."

Umeå universitet ser positivt på att grundskolans läroplaner är vägledande, men inte styrande för *hur* lärare ska undervisa. En sådan styrning skulle kunna innebära en begränsning av lärarnas autonomi. Det är bättre att vägleda genom mindre styrande dokument, såsom läroböcker och kommentarmaterial vilket lämnar mer utrymme för egen tolkning.

6.2.2 Reflektion ska vara nedtonat och i vissa fall kopplas till elevernas eget görande

Umeå universitet välkomnar att praktisk-estetiska ämnen särskilt uppmärksammas i betänkandet och delar åsikten att dessa ämnen har ett egenvärde. Enligt utredningen ska praktiska färdigheter betonas när nya kursplaner för grundskolans praktisk-estetiska ämnen utarbetas. De delar som handlar om att reflektera och analysera ska tonas ner och i vissa fall kopplas tydligare till elevernas eget *görande*. Detta ställer sig inte Umeå universitet bakom utan ser reflektion och analys som mycket viktiga förmågor även i dessa ämnen. Exempelvis är det i bildämnet idag kanske viktigare än någonsin tidigare att kunna tolka de bilder som omger oss för att eleverna ska bli förberedda att verka i ett demokratiskt samhälle. Liknande argument kan skrivas fram för samtliga av skolans praktisk-estetiska ämnen.

7.5 Förslag och bedömningar om hur läsning ska förstärkas i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna

UMEÅ UNIVERSITET

Umeå universitet ställer sig bakom förslaget om att principer för kursplaner i svenska och svenska som andraspråk kan påminna om varandra. I utredningen ägnas litet utrymme åt den forskning som visar att elever med svenska som andraspråk kan behöva *annat* stöd i läsinlärning än elever med svenska som modersmål. Det med anledning av att de eleverna ofta har ett begränsat ordförråd och därför inte alltid kan avgöra om avkodningen är korrekt och leder till en förståelse av innehållet. Det gör att undervisningen i svenska och svenska som andraspråk behöver genomföras på olika sätt.

Yttrandet har fastställts av rektor Tora Holmberg efter föredragning av utbildningsledare Anna Tegström